

Róòmù Fi Ìran náà Múlẹ̀ - Nọmbà Márùn-ún

Ìṣipayá Àwọn Àrìyànjìyàn Àṣọ̀tẹ̀lẹ̀ Tí Ní Tún Şe Ara Wọ̀n Nínú Adventism: Òye Nípa Àwọn Ajinìgbé Àwọn Ènìyàn Rẹ̀

Jeff Pippenger
2024-08-09

Nínú àpílẹ̀kọ tó kojá a sàfihàn ilà mífà ti àrìyànjìyàn àṣọ̀tẹ̀lẹ̀ tí ó ti ṣẹ̀lẹ̀ nínú ìtàn Adventism láti àkókò àwọn Millerite títí dé òní. Mo diídí pé àrìyànjìyàn àkókó àti èyí ikeyìn nípa “àwọn ọ̀lọ̀ṣà ènìyàn rẹ̀” nínú èṣẹ̀ kẹ̀rìnlá Danieli orí kọ̀kànlá jẹ̀ ohun kan náà ní ti àṣọ̀tẹ̀lẹ̀. Àwọn Millerite lóye pé “àwọn ọ̀lọ̀ṣà” náà ni Róòmù, àwọn Pírótésítàntì sì kòní pé “àwọn ọ̀lọ̀ṣà” náà jẹ̀ ọ̀ba ará Síríà kan tí a n pè ní Antiochus Epiphanes.

Ní àwọn àkókò wònyẹn, ọ̀pọ̀lọ̀pọ̀ yóò dide sí ọ̀ba gúúsù; pẹ̀lú àwọn ọ̀lọ̀ṣà nínú àwọn ènìyàn rẹ̀ ni yóò gbé ara wọ̀n ga láti mú ìran náà ṣe; sùgbọ̀n wọ̀n yóò ṣubú. Danieli 11:14.

Láti èṣẹ̀ kẹ̀wáà bèrẹ̀, tí ó sì n bá a lọ títí dé èṣẹ̀ keédógún, a sàfihàn ogun kan láàárín àwọn ijọba Ejibiti àti Siria. Ejibiti ni ọ̀ba gúúsù nínú àyọ̀kà náà, a sì sàfihàn ọ̀ba Siria gégé bí ọ̀ba àrìwá. Èṣẹ̀ kẹ̀wáà tọ̀ka sí ohun tí àwọn akòwé-ìtàn n pè ní ibèrẹ̀ Ogun Siria Kẹ̀rìnlá ní ọ̀dún 219 S.K., èṣẹ̀ kọ̀kànlá àti kejilá sàfihàn ogun Raphia ní ọ̀dún 217 S.K., àti ohun tí ó tẹ̀ lé e. Nígbà náà ni èṣẹ̀ ketàlá títí dé keédógún tọ̀ka sí ogun Panium ní ọ̀dún 200 S.K. Nínú èṣẹ̀ kẹ̀wáà títí dé keédógún, ọ̀ba Siria náà ni Antiochus Magnus, alákoóso Ilẹ̀-ọ̀ba Seleucid.

Èṣẹ̀ kẹ̀wáà sàpẹ̀rẹ̀ ìtàn náà nígbà tí Antiochus Magnus bèrẹ̀ ogun kan láti gba ilẹ̀ tí a ti gba kúrò lówo ijọba Seleucid ní ọ̀pọ̀ ọ̀dún sáájú padà. Nínú èṣẹ̀ náà, ó gba ilẹ̀ tí ó pàdánù padà ní ọ̀dún 219 S.K., sùgbọ̀n ó dá iwà ibínú ogun rẹ̀ dúró fún igbà diẹ̀, ó sì wá ọ̀nà láti tún agbára ọ̀mọ̀-ogun rẹ̀ kó jo. Ó ti tún gba àkóso ilẹ̀ tí ó pàdánù padà, ó sì ti dé títí dé ààlà Ejibiti, ijọba gúúsù tí idílẹ̀ ọ̀ba Ptolemy n sàkóso. Láàárín ọ̀dún 219 S.K. àti 217 S.K., ọ̀ba gúúsù àti ọ̀ba àrìwá méjèjì ṣe ètò fún ogun Raphia tí n bọ̀.

Ogun Rafia ṣẹ̀lẹ̀ ní ọ̀dún 217 sáájú ibi Kristi, ijọba gúúsù ti Ejibiti, tí Ptolemy n sàkóso, si borí ọ̀ba Siria, Antiochus Magnus, ọ̀ba àrìwá nínú àyọ̀kà àṣọ̀tẹ̀lẹ̀ náà. Léyìn náà, nínú èṣẹ̀ ketàlá sí keédógún, ọ̀dún mètádínlógún léyìn náà ní ọ̀dún 200 sáájú ibi Kristi, Antiochus Magnus, ẹnì tí ó ti dá àjọṣe pọ̀ nígbà náà pẹ̀lú Philip ti Makedonia, bá Ejibiti jagun nínú ogun Panium. Nígbà náà, ijọba gúúsù ti Ejibiti ní ọ̀ba ọ̀mọ̀ ọ̀dún márùn-ún tàbí mífà, Antiochus Magnus àti Philip kò sì lè fara da ànfààní tí wọ̀n lè rí nínú ọ̀ba ọ̀mọ̀ Ejibiti náà, Antiochus Magnus sì borí nínú ogun Panium. Èṣẹ̀ mètá tí n sàpẹ̀rẹ̀ ogun Panium ní èṣẹ̀ kẹ̀rìnlá, níbi tí a ti sàfihàn agbára tuntun kan sínú ìtàn àṣọ̀tẹ̀lẹ̀ náà.

Àwọn ọ̀lọ̀ṣà lára àwọn ènìyàn rẹ̀ jẹ̀ agbára mìíràn yàtò sí ọ̀ba gúúsù ti Íjibítì, tàbí ọ̀ba àrìwá ti Sélúsídì, tàbí Fílípù olórí Màsídónià. Àwọn Mílàráítì mọ̀ pé Róòmù ni àwọn ọ̀lọ̀ṣà lára àwọn ènìyàn rẹ̀. Ọ̀kan lára àwọn gbò̀ngbò̀ ọ̀rọ̀ Héberù tí a túmọ̀ sí “àwọn ọ̀lọ̀ṣà,” túmọ̀ sí “olùfọ̀.” Nínú àṣọ̀tẹ̀lẹ̀, a sojú fún Róòmù Kẹ̀fẹ̀rì gégé bí agbára tí yóò fọ̀ ní wẹ̀wẹ̀.

Lẹyìn èyí ni mo sì rí nínú ìran òru, sì kiyèsì i, ẹranko kẹrin kan, tí ó bani lẹrù tí ó sì burú gidigidi, tí ó sì lágbára jù lọ; ó sì ní eyín irin nílá: ó jẹ run, ó fọ túútúú, ó sì fi esẹ rẹ tẹ èyí tí ó kù mọlẹ: ó sì yàtò sí gbogbo àwọn ẹranko tí ó ẹ́ájú rẹ; ó sì ní iwo mẹwàá. Daniel 7:7.

Nígbà tí Uriah Smith bá ń sàlàyé nípa àwọn olosà, ó tọka sí ọrọ akowé-itàn kan tí ó fi hàn pé àwọn olosà dúró fún àwọn apanirun.

“Agbára tuntun kan ni a mú wá báyií,—‘àwọn olosà èniyàn rẹ;’ ní tòótọ, ni Bìşoṣòbù Newton wí, ‘àwọn apanirun èniyàn rẹ.’ Ní ihà jíjìn lórí etí odò Tiber, ijoba kan ti ń fi ara rẹ bọ lára nínú àwọn ètẹ ifẹ ipò gíga àti àwọn àkànşẹ òkùnkùn. Kékeré àti aláìlera ni ó jẹ ní ibèrẹ, sùgbón ó dàgbà pẹlú iyára àgbàyanu nínú agbára àti okun, ó ń na ọwọ rẹ lẹwọlẹwọ síhìn-ín-sìhìn-ín pẹlú işora láti dán agbára rẹ wò, kí ó sì dán okun apá ogun rẹ wò, títi, nígbà tí ó ti mọ agbára ara rẹ, ó fi igboya gbé orí rẹ sókè láàárín àwọn orilẹ-èdè ayé, ó sì fi ọwọ àisegun gba idarí ọràn wọn. Láti igbà yẹn lọ, orúkọ Róòmù dúró lórí ojú ewé itàn, a sì ti yàn án fún ọpọlọpọ ọrúndún láti máa şakóso ọràn ayé, kí ó sì ní ipa nílá láàárín àwọn orilẹ-èdè àní títi di ọpin àkókò.

“Róòmù sọrọ; Sírià àti Màsídónià sì kánkán rí i pé iyípadà kan ń bọ wá lórí irísí alá wọn. Àwọn ará Róòmù dá sí ọràn náà nítorí ọba ọdọ ilẹ Íjibítì, wọn sì pinnu pé a gbọdò dáàbò bo òun kúrò nínú iparun tí Àntiòkù àti Fílípì ti pète fún un. Èyí şelẹ ní ọdún 200 şájú Kristi, ó sì jẹ ọkan lára àwọn idásí ọràn pàtàkì àkókò ti àwọn ará Róòmù nínú àwọn ọràn ilẹ Sírià àti Íjibítì.” Uriah Smith, Daniel and Revelation, 257.

Àsọtẹlẹ tí a gbé kalẹ nínú àwọn esẹ náà şe ní iwọn ọdún ogún, láti ọdún 219 BC títi dé 200 BC, sùgbón àwọn wòlì sọrọ nípa àwọn ojọ ikeyin ju àwọn ojọ tí wọn gbé ayé wọn lọ.

“Olúkúlùkù àwọn wòlì igbàani sọrọ kéré sí fún àkókò tiwọn ju tiwa lọ, nítorí náà àsọtẹlẹ wọn wà ní agbára fún wa. ‘Njẹ gbogbo nńkan wònyí şelẹ sí wọn gégé bí àpẹrẹ: a sì kọ wọn silẹ fún ikilọ wa, lórí eni tí ọpin ayé ti dé.’ 1 Kọrinti 10:11. ‘Kì í şe fún ara wọn, sùgbón fún wa ni wọn ń şe işẹ iránşẹ nínú àwọn nńkan náà, tí a ti sọ fún yín nísinsin yi láti ọdò àwọn tí wọn ti wàásù ihin rere fún yín nípasẹ Èmí Mímọ tí a rán kalẹ láti ọrun; àwọn nńkan wònyí ni àwọn ángẹli ń fẹ láti wo inú wọn.’ 1 Peteru 1:12....”

“Bíbẹli ti kó jọ, ó sì ti so àwọn işúra rẹ pọ mọra fún ìran ikeyin yi. Gbogbo àwọn işelẹ nílá àti àwọn işẹ pàtàkì tí ó kún fún ibèrù mímọ nínú itàn Májẹmù Láéláé ti ń tún ara wọn şe, wọn sì ń tún ara wọn şe nínú ijo ní àwọn ojọ ikeyin wònyí.” Selected Messages, iwé 3, 338, 339.

Bí ó tilẹ jẹ pé Dániẹli kò wà láàyè ní àkókò ọdún mejilélógún tí à ń gbé yẹ wò yi, imísí nípasẹ àwọn ikowé Sister White sọ fún wa pé púpọ nínú itàn tí a gbasilẹ sínú Dániẹli 11 yòò tún şelẹ ní imúşẹ ikeyin Dániẹli 11.

“A kò ní àkókò láti sọfò. Àwọn àkókò idààmú wà níwájú wa. A ti ru ayé sókè pẹlú emí ogun. Láipé, àwọn işelẹ idààmú tí a sọ nípa wọn nínú àwọn àsọtẹlẹ yòò şelẹ. Àsọtẹlẹ tí ó wà nínú Daniẹli ori kọkànlá ti fẹrẹ dé imúşẹ rẹ pípé. Ọpọ nínú itàn tí ó ti şelẹ gégé bí imúşẹ àsọtẹlẹ yi ni a ó tún şe.” Manuscript Releases, number 13, 394.

Esẹ kẹwàá títi dé keşşédógún nínú Dániẹli mọkànlá ń şapẹrẹ itàn àwọn ojọ ikeyin tí ń şamòná sí ọfin Ojọ Àikú tí ń bọ láipé, nítorí esẹ kẹrindínlógún ń tọka sí igbà tí Róòmù, fún igbà àkókò, şegun

“ilẹ̀ ológo.”

Ṣùgbón ẹnì tí ó bá wá sí i lòdì sí i yóò ẹ̀ gégé bí ifẹ̀ tirẹ̀, kò sì ní sí ẹnì tí yóò lè dúró níwájú rẹ̀: yóò sì dúró ní ilẹ̀ ológo náà, ilẹ̀ tí a ó fi ọ̀wọ̀ rẹ̀ run. Danieli 11:16.

Dániẹ̀lì lo ọ̀rọ̀ náà “ilẹ̀ ọ̀go” lẹ̀mẹ̀jì nínú àwọn ìkòwé rẹ̀. Èkíníni ni ẹ̀sẹ̀ kẹ̀rínlá, nígbà tí Róòmù aláìsìn gidì ẹ̀gun ilẹ̀ ọ̀go gidì tí Júdà.

“Bí ó tilẹ̀ jẹ̀ pé Íjibítì kò lè dúró níwájú Ántiókùsì, ọ̀ba àríwá, Ántiókùsì fúnra rẹ̀ kò lè dúró níwájú àwọn ará Róòmù, tí wọn wá dojú kọ ọ̀ ní àkókò náà. Kò sí ijọba kankan mọ̀ tí ó lè tako agbára yìí tí ń dídè. A ẹ̀gun Sírià, a sì fi kún ijọba Róòmù, nígbà tí Pómpèi, BC 65, gba Ántiókùsì Asiatíkùsì ní gbogbo ohun-íní rẹ̀, tí ó sì sọ Sírià di ipínlẹ̀ Róòmù.

“Agbara kan náà pèlú ni yóò dúró ní Ilẹ̀ Mímó, a ó sì run un. Róòmù di alábasìsẹ̀pọ̀ pèlú àwọn èniyàn Ọ̀lórùn, àwọn Júù, nípasẹ̀ àdéhùn ibásepọ̀, ní ọ̀dún 162 ẹ̀ájú ibí Kristi, láti ọ̀jọ̀ náà ni ó ti gba ipò pàtàkì nínú kálẹ̀ndà àṣotẹ̀lẹ̀. Síbẹ̀, kò gba àṣẹ̀ lórí Judea nípasẹ̀ ẹ̀gun gidì tí tí di ọ̀dún 63 ẹ̀ájú ibí Kristi; nígbà náà sì ni ní ọ̀nà wònyí tí ó tẹ̀lẹ̀.” Uriah Smith, Daniel and Revelation, 259.

Ẹ̀sẹ̀ kejì tí Dániẹ̀lì ti lo ọ̀rọ̀ náà, “ilẹ̀ ológo,” wà nínú ẹ̀sẹ̀ kọ̀kànlẹ̀lógójì.

Yóò sì wọ̀ ilẹ̀ ológo náà pèlú, a ó sì bi ọ̀pọ̀lọ̀pọ̀ orílẹ̀-èdè ẹ̀bú: ẹ̀gun àwọn wònyí yóò bó kúrò lẹ̀wọ̀ rẹ̀, àní Edomu, àti Moabu, àti olórí àwọn ọ̀mọ̀ Ammónì. Danieli 11:41.

Dájúdájú ẹ̀sẹ̀ kọ̀kàndínlógójì tẹ̀ lẹ̀ ẹ̀sẹ̀ ogójì, àti pé ẹ̀sẹ̀ ogójì bẹ̀rẹ̀ pèlú àwọn ọ̀rọ̀ wònyí, “àti ní àkókò ọ̀pin.” Nínú The Great Controversy, Sister White tọ̀ka sí ọ̀dún 1798 gégé bí “àkókò ọ̀pin,” nítorí náà ẹ̀sẹ̀ kọ̀kàndínlógójì ń tọ̀ka sí itàn tí ó tẹ̀ lẹ̀ lẹ̀yìn àkókò ọ̀pin náà ní ọ̀dún 1798.

“Ṣùgbón ní àsikò ikeyin, ni wòlì náà wí pé, ‘Ọ̀pọ̀ èniyàn yóò máa rìn káàkiri, imọ̀ yóò sì pọ̀ sí i.’ Dániẹ̀lì 12:4.... Láti ọ̀dún 1798 ni a ti sí iwé Dániẹ̀lì sílẹ̀, imọ̀ nípa àwọn àṣotẹ̀lẹ̀ sì ti pọ̀ sí i, ọ̀pọ̀ èniyàn sì ti kéde iránsẹ̀ ọ̀lọ́lá ti idájọ̀ tí ó sún mólẹ̀.” The Great Controversy, 356.

Ilẹ̀ tí ó lóríire ní ẹ̀sẹ̀ kẹ̀rínlẹ̀lógójì kì í ẹ̀ Júdà àtijọ̀ gidì ní igbà àtijọ̀, bí kò ẹ̀ Júdà ẹ̀mí ti ọ̀de ọ̀nì. Orílẹ̀-èdè Amẹ̀ríkà ni Júdà ẹ̀mí ti ọ̀de ọ̀nì, àti pé ẹ̀sẹ̀ kẹ̀rínlẹ̀lógójì ń tọ̀ka sí ọ̀fin Ọ̀jọ̀-Àikú tí yóò ẹ̀sẹ̀ dé ní Orílẹ̀-èdè Amẹ̀ríkà.

Ṣùgbón kì í ẹ̀ ẹ̀yí tí í ẹ̀ se ti ẹ̀mí ni ó kọ̀kọ̀ wà, bí kò ẹ̀ ẹ̀yí tí í ẹ̀ se ti ẹ̀dà; lẹ̀yìn náà ni ẹ̀yí tí í ẹ̀ se ti ẹ̀mí. 1 Kọ̀rinti 15:46.

Ọ̀fin Ọ̀jọ̀-ìsinmi náà ni ẹ̀sẹ̀ kẹ̀rindínlógún ẹ̀pẹ̀rẹ̀, nítorí pé “púpọ̀ nínú itàn tí ó ti ẹ̀lẹ̀” nínú imọ̀ṣẹ̀ Dániẹ̀lì mọ̀kànlá ni a ó tún ẹ̀. Àwọn ẹ̀sẹ̀ mẹ̀wáá sí mẹ̀ẹ̀dógún ní àwọn ọ̀jọ̀ ikeyin ń ẹ̀fihàn itàn tí ó ẹ̀ájú tí ó sì ń darí sí Ọ̀fin Ọ̀jọ̀-ìsinmi náà.

ọ̀ba àríwá nínú àwọn ẹ̀sẹ̀ mārùn-ún wònyen, pèlú ọ̀ba gúúsù tí a mú ẹ̀ nípasẹ̀ Antiochus Magnus, ọ̀ba Seleucid, àti àwọn ọ̀ba Íjibítì tí ijọba Ptolemaic, jẹ̀ ẹ̀pẹ̀rẹ̀ àwọn agbára tí wọn jẹ̀ ifojúsùn itàn tí ń darí sí ọ̀fin Ọ̀jọ̀ Àikú tí ń bọ̀ láipẹ̀. Àwọn ẹ̀sẹ̀ wònyí ń tọ̀ka sí itàn ẹ̀sẹ̀ ẹ̀gbẹ̀rún lónà ọ̀górùn-ún mẹ̀jìlẹ̀lógójì, nítorí ẹ̀sẹ̀ kẹ̀wáá ń tọ̀ka sí ẹ̀sẹ̀ ẹ̀sẹ̀ Soviet Union ní ọ̀dún 1989, àti ẹ̀sẹ̀ kẹ̀rindínlógún sí ọ̀fin Ọ̀jọ̀ Àikú tí ń bọ̀ láipẹ̀.

Kristi tɛnumo awon esɛ wonyi nipa fifi esɛ mewaa ba esɛ ogoji mu, ati esɛ merindinlogun ba esɛ mokanlelogoji. Itokasi taara si ile ogo gidi naa, eyi ti o je apeere ile ogo ti emi ninu esɛ mokanlelogoji, ni opin awon esɛ mefa naa, esɛ mewaa si ni ibere.

Gegɛ bi Kristi ti daju pe esɛ kerindinlogun ni isopo taara pelu esɛ kokanlelogoji, beɛ naa ni esɛ kewaa ni isopo taara pelu esɛ ogoji. Ore ti o wa ninu esɛ kewaa, “san jade, ki o si koja lo,” ni gegɛ bi ore Heberu kan naa ti a tumo si “san jade, ki o si koja lori,” ninu esɛ ogoji. Gbolohun naa ko si ni ibomiran ju ekan sošo ninu Iwe Mimó, sugbon a tumo o die ni ona ti o yatò si esɛ kewaa ati esɛ ogoji. Sibe, ore Heberu kan naa ni.

Yoo si koja lo ni Juda; yoo san koja, yoo si bo lori; yoo de ani titi de orun; itankale iye re yoo si kun iwon ile re, iwó Immanueli. Isaiah 8:8.

“akunya, ki o si koja,” ti Isaiah so, je ohun kan naa pelu “akunya, ki o si koja lo” ti esɛ kewaa, ati “akunya, ki o si koja lori” ti esɛ ogoji. Ju beɛ lo, okookan awon esɛ meteta naa n sapajuwe ikolu lati odò oba aríwá si odò oba guúsù. Ninu Isaiah, oba Asiria ti aríwá, Sennakeribu, n kolu Juda, ijoba guúsù ti Israeli. Ninu esɛ kewaa, Antiochus Magnus, oba aríwá ti Ijoba Seleucid, n kolu ijoba guúsù ti Ejibiti. Ninu esɛ ogoji, oba aríwá, agbara pòpò, eni ti o ti gba ogbe ikú ni ibere esɛ ogoji, n kolu agbara alaigbagbo ninu Olurun ti guúsù, iye Soviet Union. Esɛ kookan n soju akoso asotele kan naa ti ija laaarín awon oba aríwá ati guúsù, ati ninu esɛ kookan oba aríwá naa “akunya, o si koja.”

Eri Isaiah ati esɛ kewaa mejeje fihan pe nigba ti oba aríwá ba kolu, o duro ki o to wo inu olu-ilu ijoba guúsù. Sennakeribu mu ogun re de ogiri Jerusalem, ko si lo siwaju ju beɛ lo. Ni odun 219 BC, Antiochus Magnus de aala Ejibiti o si duro. Leyin naa, o padanu ogun Raphia ti o selo ni odun meji leyin naa, ni 217 BC. Sennakeribu de ogiri Jerusalem, o si padanu ogun naa bi Olurun ti da si i.

Nitori naa, bayi ni Olúwa wi nipa oba Asiria pe, Ki yoo wo ilu yi wa, beɛ ni ki yoo tafà sibe, ki yoo si fi asa doju ko o, ki yoo si gbé ile-odi erupe kale si i. Ona ti o gba wa ni yoo tun gba pada; ki yoo si wo ilu yi wa, ni Olúwa wi. Nitori emi yoo daabo bo ilu yi lati gba a la, nitori tire funra mi, ati nitori Dafidi, iranse mi. O si se ni ale ojo naa pe, angeli Olúwa jade lo, o si pa oké marun-un o le egbèrun meeedogbon ninu ibudo awon Asiria; nigba ti won si ji ni kutukutu owuro, kiyesi i, gbogbo won di oku. Nigba naa ni Sennakeribu oba Asiria kuro, o si lo, o pada, o si gbé ni Ninefe. O si se, bi o ti n foribale ninu ile Nisiroki olurun re, pe Adrameleki ati Saazeri, awon omo re, fi ida pa a; won si sa lo si ile Armenia. Esari-hadoni omo re si joba ni ipò re. 2 Awon Oba 19:32–37.

Ni odun 1989, oba aríwá gba Ile Soviet Union kuro, sugbon ko segun olu-ilu Soviet Union. A fi Rosia silo ni duro. Ogun ti o te le e, ti a sapeere re ninu esɛ kokanla ati kejala, ni ogun Raphia, eyi ti a tun sapeere re nipa iparun omo-ogun Sennacherib ati ikú re ti o te le e, eyi ti o n toka si isegun fun oba guúsù, eni ti o je Juda ninu eri Sennacherib, ati Raphia ninu eri Antiochus Magnus.

Esɛ kewaa pesè isopo taara si esɛ ogoji, ati esɛ kerindinlogun pesè isopo taara pelu esɛ kokanlelogoji. Awon esɛ kewaa titi de kerindinlogun soju itan lati odun 1989 titi de ofin Ojo Aiku. Esɛ naa soju itan ikoko kan ninu esɛ ogoji, eyi ti o bere pelu iwolule Soviet Union ni odun 1989, ti

ó sì n bá a lọ tí tí dé òfin Ojò Àìkú. Èsè kẹwàá pèlú n so “àkókò méje” ti Levitikusi ogún-ún àti mífà pò mò itàn ikòkò nàà ní ònà tààrà, sùgbòn ilà òtító yèn wà níta ohun tí a n gbé kalẹ níbí.

Nínú itàn àwọn ọmọléyìn Miller, àkókó nínú àwọn àrìyànjiyàn pàtàkì mífà láàárín Adventism nípa idánimò Róòmù lònà tó tó şelẹ, ó sì jẹ nípa ẹni tí àwọn ọlọşà ti ẹşẹ kẹrínlá n şàpẹẹrẹ. Àwọn Pírótésítàni gbà pé Antiochus Epiphanes ni wòn n şàpẹẹrẹ, sùgbòn àwọn ọmọléyìn Miller dá wòn mò sí Róòmù. Nínú àrìyànjiyàn ikẹyìn Adventism nípa idánimò Róòmù lònà tó tó, ó tún jẹ nípa àwọn ọlọşà ti ẹşẹ kẹrínlá. Egbé kan, tí àwọn ọmọléyìn Miller n şojú fún, n di imò ipilẹ àwọn ọmọléyìn Miller mú şinşin, èyí tí Èmí Àşotélé ti fowóşí.

“Mo ti rí i pé ọwó Olúwa ni ó darí àtẹjádé 1843 nàà, àti pé kò yẹ kí a yí i padà; pé àwọn nonbà nàà rí gégé bí Ó ti fẹ kí wòn rí; pé ọwó Rẹ sì wà lórí i, ó sì bo àşişe kan nínú diẹ lára àwọn nonbà nàà, kí ẹnìkẹni má bàa lè rí i, tí tí ọwó Rẹ fi yọ kúrò lórí i.” Early Writings, 74.

Àwòrán mímó yèn fi àmì ọdún 164 şájú Kristi hàn gégé bí àrìyànjiyàn nàà.

“164 Ikú Antiochus Epiphanes, ẹni tí, dájúdájú, kò dide sí Ọmọ-Aládé àwọn aládé, níwòn bí ó ti ti kú ọdún 164 kí Ọmọ-Aládé àwọn aládé tó bí i.”

Ìtókasi ijambá yèn lórí àtẹ àtọwódá mímó dúró fún òtító kan şoşo tí a şojú lórí àtẹ àtọwódá mímó tí kò dá lórí ẹşẹ àşotélé kan láti inú Ọrò Ọlórún. Nípa şişe bẹẹ, ó n fi àmì ònà kan hàn, kí i şe ti itàn Bíbélí, bí kò şe ti itàn Advent, àti pé “kò yẹ kí a yí i padà,” nítorí ijambá nàà n fi bí a şe fi iran àşotélé nàà múlẹ hàn. Láti kò òtító ipilẹ nàà silẹ ni láti kọ àşẹ ifowóşí Èmí Àşotélé sí àtẹ àtọwódá mímó nàà silẹ ní àkókò kan nàà.

“Ìtanje tó gbèyìn-gbèyìn jùlò ti Sátàni yóò jẹ láti sọ ẹrì Èmí Ọlórún di aláini agbára. ‘Níbi tí iran kò sí, àwọn èniyàn a şègbé’ (Òwe 29:18). Sátàni yóò fi ọgbòn àrèkèrèkè şişe, ní ònà onírúurú àti nípasẹ àwọn ohun èlò onírúurú, láti mi igbèkèlé àwọn èniyàn iyókù Ọlórún nínú ẹrì òtító. Yóò mú àwọn iran èké wá láti şitànşán, yóò sì da irọ pò mò òtító, báyii ni yóò sì mú kí àwọn èniyàn kóriira débi pé wòn yóò ka ohun gbogbo tí ó bá ru orúkọ iran sí irú aşekágba kan; sùgbòn àwọn ọkàn olóòótó, nípa fifi èké àti òtító wé ara wòn, ni a ó jẹ kí wòn lè yà wòn sọtò.” Selected Messages, iwé 2, 78.

Ìjà ikẹyìn ti “àwọn ọlọşà èniyàn rẹ,” nàà jẹ kan nàà pèlú èyí àkókó, àti láisi ọye àmì tí ó fi iran nàà múlẹ, “àwọn èniyàn a şègbé.” Wòn “şègbé” nítorí wòn “sọ ẹrì Èmí Ọlórún di asán.”

Egbé kejì sọ pé Orilẹ-Èdè Amèríkà ni a şojú rẹ gégé bí àwọn ọlọşà inú ẹşẹ kẹrínlá. Egbé yèn kò lè rí i, tàbí kò fẹ rí i, pé Ántiókùsi Mágúnùsi nínú àwọn ẹşẹ mẹwàá sí mēēédógún n şojú Orilẹ-Èdè Amèríkà. Gégé bí àwọn Pírótésítànti nínú itàn Míléráiti şe sọ pé àwọn ọlọşà nàà ni Ántiókùsi, bẹẹ ni egbé tí kò fẹ rí i nàà n dá àwọn ọlọşà mò gégé bí agbára nàà (Orilẹ-Èdè Amèríkà) tí Ántiókùsi jẹ àpẹẹrẹ rẹ.

Ìkọlù Sennakeribu sí Júdá tí ó dé tí tí dé olú-ilú nàà, Jerusalemu, tí ó sì kùnà, ni Rábsèkè, gégé bí ọgágun Sennakeribu, darí.

Nítorí nàà ní báyii, mo bẹ ọ, fi idánilẹkọọ hàn fún olúwa mi ọba Ásírià, èmi yóò sì fi egbèrún mèjì ẹşin fún ọ, bí iwọ bá lè fi àwọn ẹleşin jòkòó lórí wòn ní apá tirẹ. Báwo ni iwọ yóò şe lè yí

oju kuro lododo okan ninu awon olori kekeré juló ninu awon iransé oluwa mi, ti iwó si n gbeké lé Ejibiti fun awon keké ogun ati fun awon elésin? Njé emi ti wa gòkè sí ibi yi láisi Olúwa láti pa á run bí? Olúwa so fun mi pé, Gòkè lo sí ilé yi, kí o si pa á run. Nígbà náà ni Eliakimu omo Hilkiyah, ati Sebna, ati Joa, so fun Rabšaké pé, A bẹ́ ó, máa sòrò sí awon iransé rẹ́ ní èdè Aram; nitorí àwa yé e: má si se bá wa sòrò ní èdè awon Júú ní etí awon eniyàn tí ó wà lórí ògiri. Sùgbón Rabšaké so fun won pé, Njé olúwa mi rán mi sí olúwa rẹ́ ati sí o láti so orò wònyí bí? Njé kò rán mi sí awon okunrin tí wón jókòó lórí ògiri, kí wón lè jẹ́ idotí ara won, kí wón si mu itò ara won pèlú yín bí? Nígbà náà ni Rabšaké dúró, ó si ké pé ní ohùn nílá ní èdè awon Júú, ó si so pé, E gbó orò oba nílá, oba Ásírià. 2 Awon Oba 18:23–28.

Rabšaké n sòrò kí í se tirè, bí kò se orò Sènakéribù, oba Ásírià. Nínú Dáníèlì mòkànlá esè ogóji, oba àríwá ni agbára pòòpù, eni tí ní àsikò òpin ní oḍún 1798 gba ogbé ikú lówó Faranse aláìgbàgbó nínú Olorun, oba guúsù. Nínú esè náà, oba àríwá náà ní ikeyin n gbèsan, ó si sànbò ijòba guúsù (USSR) ní oḍún 1989. Nígbà tí oba àríwá se isè náà, ó mú “keké-ogun, ati awon elésin, ati opòlopò okò ojú omi” wá pèlú rẹ́. “Keké-ogun ati awon elésin” dúró fun agbára ológun, “okò ojú omi” si dúró fun agbára orò-ajé. Awon ààmì wònyí fi Orilẹ̀-Èdè Amèrikà hàn gégé bí omo-ogun aṣojú Ròòmù pòòpù nínú isègun oḍún 1989, gégé bí a se rí aṣeṣe rẹ́ nínú Rabšaké. Ántiòkùsì Mágúnùsì nínú esè mēwàá sí mēèdógún dúró fun Orilẹ̀-Èdè Amèrikà, ati gégé bí William Miller se tóka sí ní òtító pé orò náà “pèlú” nínú esè kèrinlá fi agbára tuntun kan tí n wò inu itàn àṣotélè múlẹ́, “awon oloṣà” gbòdò dúró fun agbára kan tí ó yàtò sí awon oba Ptolemaic ti guúsù, tàbí Ántiòkùsì oba àríwá tàbí Fílípù ti Makedónià.

“Oba guúsù, nínú esè yi, láisi àní-àní kankan, tùmò sí oba Ejibiti; sùgbón ohun tí “awon oloṣà awon eniyàn rẹ́” tùmò sí si jẹ́ ohun iyemèjì bóyá fun awon kan. Wí pé kò lè tùmò sí Antiochus, tàbí oba kankan ti Siria, ó hàn gbangba; nitorí angeli náà ti n sòrò nípa orilẹ̀-èdè náà fun opò esè sàájú, ó si wá ní báyi wí pé, “ati awon oloṣà awon eniyàn rẹ́,” ati bẹ́ bẹ́ lo, ní fifi hàn ní kedere pé ó n tóka sí orilẹ̀-èdè miiran. Emi yòò gbà pé bóyá Antiochus jí awon Júú; sùgbón báwo ni eyi se lè “mú iran náà dúró sìnšin,” níwón bí a kò ti so ní ibikibi nínú iran náà pé Antiochus se isè irú bẹ́; nitorí ó jẹ́ ara ohun tí a n pè ní ijòba Giriki nínú iran náà. Leṣẹkansi, “láti mú iran náà dúró sìnšin,” gbòdò tùmò sí láti mú un dájú, láti parí i, tàbí láti mú un se.” William Miller, Miller’s Works, Lecture 6, 89.

“Ántiòkùsì” jẹ́ orúkò tí opò awon oba Ilẹ̀-oba Sèlúsídi ti Sírià yàn. Olùdásilẹ́ ilẹ̀-oba náà ni Sèlúsídi Níkátò, ati ní ibikan láààrin mērindínlógbon sí ogbon oba ni ó para pò jẹ́ gbogbo àtòkò awon oba Sèlúsídi. Opò nínú awon oba wònyen yàn orúkò “Ántiòkùsì,” gégé bí opò awon pòòpù ti n yan orúkò ite nígbà tí a bá yan won gégé bí pòòpù. Gbogbo awon pòòpù jẹ́ “antikristi,” eyi tí ó tùmò sí “òdì sí Kristi.” Orò náà “anti” tùmò sí “òdì sí.” Gégé bí awon antikristi, wón ti gba orúkò baba won nípa emí, eni tí í se Sátàni. Sátàni ati awon pòòpù ni a fi imísì mò dájú gégé bí antikristi.

“Ìpinnu aṣòdì sí Kristi láti mú isòtè tí ó bẹ̀rè ní orun se yòò máa bá a lo láti sise nínú awon omo àìgbòràn.” Testimonies, idipò 9, 230.

Pòòpù jẹ́ aṣojú Sátàni, nitorí náà wón méjèjè lòdì sí Kristi, ati nípa bẹ́ wón ni “òdì sí Kristi.” Wón máa n yan orúkò kan nígbà tí wón bá gba ipò Pòòpù, wón si dí aṣojú Sátàni lórí ayé.

“Láti lè rí èrè àti olá ayé gbà, a mú ijọ náà wá sí wíwá ojúrere àti àtiléyìn àwọn èniyàn nílá ayé; àti nípa bèè, léyìn tí ó ti kọ Kristi sílè, a fà á sí i láti fi ìgboràn rẹ fún aṣojú Sátáni—bìsọ̀òbù ti Róòmù.” The Great Controversy, 50.

Nípa isẹ wọn ni èyin yóò fí mọ wọn, àwọn pòòpù sì n b́a isẹ kan náà lọ gégé bí Sátáni.

“Nípasẹ̀ pòòpù ti Róòmù ni a ti n b́a isẹ kan náà lọ níbí lóri ayé gégé bí a ti n se é ní agbálá òrun kí wọn tó lé oṃo-aládé òkùnkùn jáde. Sátáni wá láti tún òfin Olórún se ní òrun, àti láti pèsè àtúnse tirẹ̀ fún un. Ó gbé idájọ̀ tirẹ̀ ga ju ti Elédàá rẹ̀ lọ, ó sì fi ifẹ̀ tirẹ̀ ga ju ifẹ̀ Jèhófà lọ, àti ní ọ̀nà yìí ó ferẹ̀ kede pé Olórún lè sàṣiṣe. Pòòpù náà pèlú n tọ ipa ọ̀nà kan náà, àti nígbà tí ó n jẹwọ̀ àìseese-fàṣèsùn fún ara rẹ̀, ó n wá ọ̀nà láti tún òfin Olórún se kí ó lè bá èrò tirẹ̀ mu, ní irònú pé òun ní agbára láti sàtúnse àwọn àṣiṣe tí ó rò pé ó rí nínú àwọn ilàna àti àwọn àṣe Olúwa òrun àti ayé. Ní tòótọ̀, ó n sọ̀ fún ayé pé, Èmi yóò fún yín ní àwọn òfin tí ó dára ju ti Jèhófà lọ. Ègàn wo ni èyí jẹ̀ sí Olórún ọ̀run!” Signs of the Times, November 19, 1894.

Bí ó tilẹ̀ jẹ̀ pé Seleucus Nicator ló dá Ìjọba Seleucid sílè, ọ̀pọ̀lọ̀pọ̀ àwọn ọ̀ba tó tẹ̀ lẹ̀ e yan orúkọ “Antiochus,” gégé bí àmì olá, kí í se fún Seleucus, sùgbón fún baba rẹ̀. Antiochus, bàbá Seleucus, jẹ̀ ọ̀lọ́lá kan àti genèràli kan nínú isẹ̀ Ọ̀ba Philip II ti Macedon, ẹni tí í se baba Alexander the Great. Ipò ọ̀lọ́lá yìí àti itàn isẹ̀ ológun yìí ràn án lówọ̀ láti fi ipilẹ̀ múlẹ̀ fún ipa pàtàkì ti Seleucus fúnra rẹ̀ àti ìgbéga rẹ̀ sí agbára léyìn ikú Alexander the Great.

A fi ìjọba Seliukusi múlẹ̀ nígbà tí ó gba àkóso lóri męta nínú àwọn agbègbè męrin ìjọba Alẹkisańdà. Róòmù pèlú sẹgun agbára ilẹ̀-ayé męta kí ó lè gba àkóso, kí ó sì di ọ̀ba àríwá. Nígbà tí Seliukusi ti fi ilà-oòrùn, iwọ-oòrùn, àti àríwá múlẹ̀ lábẹ̀ ara rẹ̀, ó di ọ̀ba àríwá nínú itàn isẹ̀lẹ̀, olú-ilú rẹ̀ sì ni ilú Bábílóni. Ọ̀pọ̀ nínú àwọn ọ̀ba tí ó tẹ̀ lẹ̀ e yan orúkọ “Antiochus” nígbà tí wọn gba itẹ̀ àríwá, kí wọn lè bu olá fún baba-nlá wọn nípa ọ̀sẹ̀lú. Ọ̀rọ̀ tó jọra náà rọ̀rùn láti rí, bí o bá yàn láti rí i. Bí o kò bá rí i, o kò rí i.

Orúkọ náà “Antiochus” (Ἀντίοχος ní èdè Giriki) ti inú àwọn èròjà Giriki “anti” (tí ó tùmọ̀ sí “sí ilòdì sí” tàbí “idákẹ́jì”) àti “ocheo” (tí ó tùmọ̀ sí “dì mú sìnşin” tàbí “tọ́jú kí ó dúró”). Àwọn ọ̀ba àríwá yan orúkọ náà láti pa ogún isẹ̀lú wọn mọ̀ pèlú baba, gégé bí aṣòdì sí Kristi (àwọn pòòpù) náà se n yan orúkọ nígbà tí wọn bá bèrẹ̀ sí í jọba. Gégé bí àwọn pòòpù se jẹ̀ aṣojú baba wọn, Èsù, bèè náà ni àwọn Antiochus ti Ìjọba Siria jẹ̀ aṣeṣe aṣojú baba wọn. Nínú ilò yìí, Antiochus dúró fún aṣojú-ipò baba wọn. Aṣojú-ipò agbára pòòpù ní 1989 ni Orilẹ̀-Èdè Amẹ́ríkà, àti ẹ̀rì ayé n fídí ibáṣepọ̀ múlẹ̀ lááárín aṣòdì sí Kristi, Pope John Paul II, àti Ronald Reagan nínú isẹ̀ wọn láti wó Soviet Union àtijọ̀ lulẹ̀.

Nínú esẹ̀ męwáá títí dé męrindínlógún, esẹ̀ àkókó àti esẹ̀ ikeyin ní itọkasí tààrà sí esẹ̀ ogóji àti mọkánlélógóji. Esẹ̀ męwáá n sàfihàn esẹ̀ ogóji ní tààrà. Esẹ̀ męrindínlógún n sàfihàn esẹ̀ mọkánlélógóji ní tààrà. Àwọn esẹ̀ wònyí n sọjú apá kan nínú àṣotẹlẹ̀ Dániẹ̀lì tí ó ní ibáṣepọ̀ pèlú àwọn ojọ̀ ikeyin.

“Kí í se iwé Ìfihàn ni a fi èdidi dì, bí kò se apá yẹn nínú àṣotẹlẹ̀ Dániẹ̀lì tí ó ní í se pèlú àwọn ojọ̀ ikeyin. Iwé Mímọ̀ wí pé, ‘Sùgbón iwọ, Dániẹ̀lì, pa ọ̀rọ̀ náà mọ̀, kí o sì di iwé náà ní èdidi, títí dé àkókó ikeyin: ọ̀pọ̀ yóò máa lọ kiri, imọ̀ yóò sì máa pọ̀ si i’ (Dániẹ̀lì 12:4). Nígbà tí a sí iwé náà, a se ikéde pé, ‘Àkókó kì yóò sí mọ̀.’ (Wo Ìfihàn 10:6.) Iwé Dániẹ̀lì ti sí ní báyií, ifihàn

tí Kristi sì fi fún Jòhánù yòò dé ọ̀dọ̀ gbogbo àwọn olùgbé ayé. Nípa ipòsìwájú ìmọ̀ ni a ó fi pèsè àwọn èniyàn kan láti dúró ní àwọn ojọ̀ ikeyin...”

“Nínú iròyìn àngẹ̀lì àkókò, a n pe èniyàn láti jòsin Olorun, Elédàá wa, ẹ̀ni tí ó dá ayé àti gbogbo ohun tí ó wà nínú rẹ̀. Wọn ti fi ọ̀láfún ilé-iṣẹ́ kan ti Pápási, ní ṣiṣe ọ̀fin Jèhófà di aláìní agbára, ṣùgbón ìmúlòye yòò pọ̀ sí i lóri kókó yí.” Selected Messages, iwé 2, 105, 106.

Ní àkókò ọ̀pin ní ọ̀dún 1989, àwọn ẹ̀sẹ̀ mẹ́fà ikeyin ti orí kọ̀kànlá iwé Dániẹ̀lì dúró fún “ìpín àsọtẹ̀lẹ̀ Dániẹ̀lì tí ó ní í ṣe pẹ̀lú àwọn ojọ̀ ikeyin.” A mò ọ̀ nígbà tí a tú un sílẹ̀ nígbà nàà, itú-sílẹ̀ yẹn sì mú ìmúgbòrò ìmọ̀ wá nípa “idásílẹ̀ ipò Pápá, ṣiṣe ọ̀fin Jèhófà di aláìní agbára.” Alfa àti Omega máa n fi ọ̀pin hàn nípasẹ̀ ìbèrẹ̀ nígbà gbogbo, ilànà idánwò tí ó sì bèrẹ̀ ní 1989 jẹ̀ ètò láti mú kí a bí ẹ̀ka olùjòsin méjì jáde.

Ó sì wí pé, Maa lo ní ọ̀nà rẹ̀, Dániẹ̀lì: nítorí a ti pa àwọn ọ̀rò nàà mó, a sì ti fi èdidi di wọn títi di àkókò ikeyin. Ọ̀pọ̀lọ̀pọ̀ ni a ó sọ di mímọ̀, a ó sì sọ wọn di funfun, a ó sì dán wọn wò; ṣùgbón àwọn èniyàn búburú yòò máa hu iwà búburú: kò sì sí ẹ̀ni kankan nínú àwọn èniyàn búburú tí yòò lóye; ṣùgbón àwọn ọ̀lọ̀gbón yòò lóye. Dániẹ̀lì 12:9, 10.

A wà ní àkókò ikeyin ilànà idánwò yẹn nísinsinyí, nítorí pé ijàngbòn nípa àwọn ọ̀lọ̀sà ní ìbèrẹ̀ Adventism ni a tún n ṣe nísinsinyí. Láti dá àwọn ọ̀lọ̀sà mò gégé bí Orílẹ̀-Èdè Amẹ̀ríkà ni láti dá Antiochus mò gégé bí àwọn ọ̀lọ̀sà. Ọ̀un gan-an ni ijàngbòn kan nàà ti àwọn Millerites àti àwọn Protestant.

Ní ọ̀pin ilànà idánwò nàà, gégé bí ó ti rí ní ìbèrẹ̀ ilànà idánwò nàà, èyí tí ó bèrẹ̀ ní ọ̀dún 1989, Kinniún ẹ̀yà Júdá tú èdidi kúrò lóri “apá yẹn nínú àsọtẹ̀lẹ̀ Dániẹ̀lì tí ó ní í ṣe pẹ̀lú àwọn ojọ̀ ikeyin.” Ní ọ̀dún 1989, ó jẹ̀ àwọn ẹ̀sẹ̀ mẹ́fà ikeyin ti Dániẹ̀lì mọ̀kànlá, ṣùgbón ní ọ̀pin nàà, ó jẹ̀ itàn ikòkò ti ẹ̀sẹ̀ ogójì, èyí tí a fi àpẹ̀rẹ̀ hàn nínú àwọn ẹ̀sẹ̀ mẹ́wàá sí mẹ̀rindínlógún.

A ó máa bá itèsìwájú isàgbéyèwò wa nípa ilà mẹ́fà ti àwọn àrìyànjiyàn nínú itàn Àdífẹ̀nítisìmù lo nínú àwọn àpilẹ̀kọ̀ tó n bọ̀. Èkínní nínú àwọn àrìyànjiyàn mẹ́fà wọ̀nyí n ṣàfihàn èyí ikeyin nínú wọn. A ó lo àrìyànjiyàn àkókò àti ti ikeyin láti fi bo àwọn àrìyànjiyàn mẹ̀rin yòókù bí a ṣe n sí àwọn èròjà tí ó wà nínú isapá ọ̀tá ọ̀dodo láti dènà àwọn èniyàn Olorun kúrò ní pípín “iran nàà” ní ọ̀nà tí ó tọ̀, èyí tí a ti fi ààmì Róòmù múlẹ̀.

“Àyàfi bí a bá lóye pàtàkì àwọn àkókò tí n yára kojá sínú ayérayé, tí a sì múra sílẹ̀ láti dúró ní ojọ̀ nílá Olorun, a ó di irijú aláìsòótó. Olùsọ̀ ni ó yẹ kí ó mò àkókò ọ̀ru. Ohun gbogbo ti wọ̀ iwúwo ọ̀rò mímọ̀ bá yí, iwúwo tí gbogbo àwọn tí ó gbà ọ̀títọ̀ fún àkókò yí gbòdò mó. Wọn yẹ kí wọn hùwà ní ibámu pẹ̀lú ojọ̀ Olorun. Àwọn idájọ̀ Olorun ti fẹ̀rẹ̀ ṣubú lóri ayé, a sì nílò láti máa múra sílẹ̀ fún ojọ̀ nílá nàà.

“Àkókò wa níye lóri. A kò ní ju ojọ̀ diẹ̀ lo, bèni diẹ̀ gan-an, gégé bí àkókò àyè idánwò láti múra sílẹ̀ fún iyè ojọ̀ iwájú tí kò lè kú. A kò ní àkókò láti fi ṣòfò nínú isisẹ̀ àilètò. Ó yẹ kí a máa bèrù láti kan fẹ̀rẹ̀ kàn lóri ojọ̀ ọ̀rò Olorun.” Testimonies, volume 6, 407.